

УДК 349.42:340.113]:004.6

DOI 10.37772/2518-1718-2026-2(54)-12

АГРАРНІ ДАНІ ЯК КАТЕГОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВА¹

Стаття присвячена дослідженню поняття «аграрні дані» як категорії вітчизняного права. Актуальність теми зумовлена цифровізацією сільського господарства, активним використанням даних, що генеруються сільськогосподарською технікою, датчиками, супутниковими системами, дронами, цифровими платформами, реєстрами та системами управління господарством, а також відсутністю усталеного підходу до позначення цієї категорії у вітчизняній аграрно-правовій доктрині. У статті проаналізовано співвідношення понять «аграрний» та «сільськогосподарський», «дані» та «інформація», у результаті чого обґрунтовано доцільність використання терміна «аграрні дані».

Окрему увагу приділено питанню доцільності законодавчого закріплення загальної дефініції «аграрні дані». Визначено потенційні переваги такого підходу, зокрема підвищення правової визначеності, формування спільної термінологічної основи для цифрових аграрних сервісів, договорів, реєстрів, B2B та B2G взаємодії. Водночас зроблено висновок, що на сучасному етапі закріплення універсальної законодавчої дефініції є недостатньо обґрунтованим.

Проведене дослідження права ЄС та законодавства окремих держав-членів ЄС засвідчило переважання функціонального підходу, який поєднує міжсекторальне регулювання широких категорій даних, спеціалізоване регулювання вузьких категорій даних, а також інструменти м'якого права для договірної обміну даними. Водночас не було виявлено практики закріплення загальної юридичної дефініції «agricultural data».

За результатами дослідження запропоновано розвивати поняття «аграрні дані» насамперед на рівні правової доктрини, а не законодавства. Визначено загальну логіку та обмеження, які слід враховувати при формуванні відповідних доктринальних понять. Також сформовано класифікацію аграрних даних за змістом, джерелом походження, функціональним призначенням та особливостями правового регулювання.

Ключові слова: аграрна інформація, сільськогосподарські дані, цифровізація, аграрне право, правова доктрина, категоріальний апарат, законодавча дефініція

Постановка проблеми. Цифровізація технологій та процесів у сільському господарстві поступово змінює характер правовідносин в аграрному секторі. В межах цієї цифровізації створюється значна кількість даних, що формує окрему категорію «аграрних даних». До них можуть бути віднесені дані, що генеруються сільськогосподарською технікою, датчиками, супутниковими системами, дронами, аграрними платформами, реєстрами та системами управління господарством тощо. Такі дані використовуються для планування посівів, прогнозування врожайності, оптимізації застосування добрив і засобів захисту рослин, управління поголів'ям, моніторингу ґрунтів, оптимізації розподілу державної підтримки, формування екологічних звітів, ведення цифрових сервісів для аграріїв тощо. Таким чином, аграрні дані мають як приватний ін-

терес для економічних результатів, так й публічний інтерес для забезпечення продовольчої безпеки, досягнення цілей сталого розвитку та оптимізації державного управління.

Попри зростання значення таких даних, у вітчизняному законодавстві відсутня офіційна дефініція «аграрних даних», а в науковому дискурсі саме позначення цієї категорії поки не є усталеним. У працях українських дослідників паралельно використовуються поняття «аграрні дані», «сільськогосподарські дані», «аграрна інформація», «сільськогосподарська інформація» без достатнього змістового розмежування. Описана ситуація ускладнює формування єдиного підходу до правового регулювання відповідних даних та актуалізує потребу в дослідженні категорії аграрних даних у вітчизняному праві із урахуванням європейського досвіду.

¹ Статтю підготовлено в межах теми фундаментального дослідження «Теоретико-правові засади забезпечення інноваційного розвитку сільського господарства України в умовах євроінтеграції», РК УкрНТЕІ 0125U003844.

Мета статті полягає у визначенні найбільш придатного терміна для позначення відповідної категорії даних у вітчизняному правовому дискурсі, розкритті змісту поняття «аграрні дані» та оцінці доцільності його закріплення на рівні законодавчої дефініції або доктринального поняття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розроблення проблематики інформаційно-правового забезпечення сфери агропромислового комплексу України було зроблено П. О. Шорським [1], який в межах відповідного дослідження розглянув, зокрема, поняття аграрної інформації. В. П. Станіславський [2] дослідив проблеми реалізації державної аграрної політики у сфері захисту агроінформації та запропонував напрями подальшого розвитку доктрини аграрного права та правового регулювання аграрної інформації. Л. П. Василенко [3] обґрунтувала потреби розвитку вітчизняного правового регулювання аграрних даних та баз аграрних, а також пов'язані з цим ризики. К. О. Калаченкова [4] висвітлила проблему недостатньої правової визначеності у сфері використання цифрових технологій в аграрному секторі, зокрема щодо аграрних даних. О. Піщенко [5] проаналізував прогалини аграрної політики в умовах цифровізації аграрного сектору та розглянув можливі сценарії її подальшого розвитку з позицій економічної науки. О. Головня та Ю. Чемерис [6] дослідили сучасні тренди інноваційного розвитку сільськогосподарської техніки, висвітливши зростаючу роль великих даних, обміну інформацією та розвитку інших інформаційно-комунікаційних технологій. І. Цимбалюк та Л. Риковська [7] зробили внесок в уточнення категоріального апарату, здійснивши ґрунтовний аналіз понять «сільське господарство», «агропромисловий комплекс», «аграрний сектор» та «аграрна сфера». У свою чергу, В. Брижко [8] запропонував підхід до розмежування понять «інформація» та «дані» у правотворчості, а К. Г. Нєкіт [9] дослідила «цифрові дані» та «інформацію» як об'єкти правового регулювання і права власності.

Виклад основного матеріалу

І. Співвідношення понять «аграрний» та «сільськогосподарський».

При дослідженні цифровізації аграрного сектору вітчизняні науковці використовують як поняття «сільськогосподарські» дані (зокрема, О. Піщенко [5, с. 304], О. Головня та Ю. Чемерис [6, с. 3]), так й поняття «аграрні» дані (зокрема, В. П. Станіславський [2, с.4 01], П.О. Шорський [1, с. 26]). В ЄС найбільш розповсюдженим є термін «agricultural data», що при прямому перекладі є ближчим до поняття «сільськогосподарські дані», аніж «аграрні дані». Водночас для обрання найбільш придатного терміна вітчизняного права необхідно дослідити український контекст слововживання.

Поняття «аграрний» та «сільськогосподарський» в українській мові часто вживаються як синонімічні. Зокрема, тлумачний словник української мови тлумачить «сільськогосподарський» як такий, що «стосується сільського господарства, пов'язаний з ним» [10], а «аграрний» як такий, що «пов'язаний із сільськогосподарським виробництвом» [11]. Подекуди термін «аграрний» набуває більш широкого значення як такий, що «стосується землеводіння, землекористування», тобто є синонімічним слову «земельний» [11]. Останнє тлумачення є наближеним до початкового латинського слово «agrāgius», що означає «земельний», проте не відповідає юридичному змісту, який набуло це слово у вітчизняному праві. Зокрема, «аграрне право» та «земельне право» в українській правовій доктрині становлять дві різні галузі. Таким чином, для подальшого розуміння цих понять більш доцільним є звернення до правової доктрини.

У науковій літературі категорії, утворені з прикметником «аграрний», часто використовуються для позначення ширшого комплексу суспільно-економічних відносин, ніж власне «сільськогосподарський». Зокрема, І. Цимбалюк та Л. Риковська зазначають, що поняття «сільське господарство» є найвужчим, оскільки охоплює, насамперед, процеси вирощування культур та розведення тварин; поняття «агропромисловий комплекс» є ширшим, оскільки включає у себе обслуговуючі галузі, а також галузі переробки та реалізації; «аграрний сектор» додає до цього переліку аграрну політику; а «аграрна сфера» додатково включає соціальну інфраструктуру [7, с. 15]. Законодавче визначення «державної аграрної політики» також є доволі широким, оскільки включає у себе заходи, пов'язані із сталим розвитком «сільського господарства», «продовольчої безпеки», «збереження природних ресурсів» та «підтримання конкурентоспроможності» [12].

Наведене надає підстави стверджувати, що категорії, утворені з прикметником «аграрний», часто мають ширший зміст, ніж категорії, що безпосередньо пов'язані із сільськогосподарським виробництвом. Термін «сільськогосподарський» точніше вказує на зв'язок із виробництвом сільськогосподарської продукції, тобто з рослинництвом, тваринництвом та пов'язаними виробничими процесами. Водночас у праві ЄС поняття «agricultural data» використовується для позначення даних, які пов'язані не лише з виробничими процесами, а й з безпековими, екологічними, ринковими, управлінськими та інституційними аспектами. У зв'язку з цим автором пропонується використовувати термін «аграрний» у вітчизняному правовому дискурсі щодо відповідного типу даних.

II. Співвідношення поняття «дані» та «інформація».

У вітчизняних наукових працях з аграрного права вживаються як поняття аграрних «даних», так й поняття аграрної «інформації». Зокрема, П. О. Шорський в дисертації щодо інформаційно-правового забезпечення сфери агропромислового комплексу України досліджує питання законодавчого регулювання «аграрної інформації» [1, с. 26]. В. П. Станіславський вказує, що удосконалення наукової доктрини аграрного права України має ґрунтуватися на розробці законодавчої дефініції «агроінформації», проте в процесі дослідження цього питання звертається й до поняття «аграрних даних» [2, с. 402]. Л. П. Василенко, досліджуючи цифрову трансформацію аграрного сектору, робить акцент на правовому регулюванні «аграрних даних» [3, с. 34]. К. О. Калаченкова, досліджуючи правові питання впровадження цифрових платформ у аграрному секторі, звертається до понять «дані в аграрній сфері» [4, с. 35], «дані в сільському господарстві» [4, с. 36], а у висновках вказує про доцільність уточнення на законодавчому рівні порядку зберігання, обробки й передачі «аграрних даних» [4, с. 39]. Таким чином, у вітчизняному науковому дискурсі поняття «аграрні дані» та «аграрна інформація» часто вживаються паралельно, без чіткого розмежування їх змісту, що потребує окремого аналізу співвідношення категорій «дані» та «інформація».

У Законі України «Про інформацію» поняття «інформація» розуміється як будь-які «відомості» та/або «дані», які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [13]. У той же час «дані» відповідно до Закону України «Про електронні комунікації» визначаються як «інформація» у формі, придатній для автоматизованої обробки її засобами обчислювальної техніки, технічними та програмними засобами [14]. Окрім цього, у Законі України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» поняття «електронні дані» розуміється як «будь-яка інформація в електронній формі» [15]. Подекуди поняття «інформація» та «дані» вживаються повністю синонімічно, зокрема, у статті 11 Закону України «Про інформацію», де категорія «інформація про фізичну особу» ототожнюється з категорією «персональні дані» [13]. Таким чином, в українському законодавстві спостерігається суперечлива ситуація, за якої поняття «інформації» визначається через категорію «дані», а поняття «дані» – через категорію «інформація», при цьому подекуди вони вживаються повністю синонімічно.

Водночас на рівні загальної інформаційно-правової доктрини поняття «інформація» та «дані» мають різне наповнення. Зазвичай під «даними» розуміється

«сирий» набір відомостей, у той час як під «інформацією» – певний результат обробки таких відомостей. Так, В. Брижко зазначає, що поняття «інформації» відображає не тільки зміст відомостей, але й їх інтерпретацію [8, с. 32], а також наголошує, що для термінологічної чистоти правотворчості у е-середовищі коректніше вживати термін «дані» як родові поняття [8, с. 36]. К. Г. Некіт також вказує, що будь-яка інформація є обробленими даними [9, с. 41], що підтверджує родо-видові відносини цих понять. При цьому К. Г. Некіт наголошує, що не будь-які дані підлягають обробці з метою перетворення на інформацію з подальшим отриманням знання, оскільки цифрові дані нерідко не призначені для обробки й перетворення на знання [9, с. 41]. Таким чином, поняття «аграрна інформація» не може охопити такі категорії відомостей як суто технічні машиногенеровані дані. Окрім того, при зборі аграрних відомостей першочерговий акцент робиться на отриманні «сирих» наборів відомостей (даних), а не на факті їх обробки та інтерпретації (отриманні інформації), яке має регулюватися окремо.

На користь обрання категорії «дані» також вказує практика права ЄС, що тяжіє до використання терміну «data» (дані), а не «information» у регулюванні відповідних правовідносин. Такий тренд простежується у низці основних правових актах, що регулюють обіг різних відомостей: General Data Protection Regulation, Data Act, Data Governance Act, Common European Agricultural Data Space, European Strategy for Data, Regulation on a framework for the free flow of non-personal data in the EU тощо. Таким чином, автором пропонується використовувати поняття «аграрні дані», яке змістовно співвідноситься з європейським поняттям «agricultural data».

III. Доцільність законодавчого закріплення поняття «аграрні дані».

Після визначення найбільш придатного терміна постає питання про доцільність його правового закріплення. Визнання евристичної придатності поняття «аграрні дані» для вітчизняного правового дискурсу не дорівнює необхідності його закріплення на рівні законодавчої дефініції. Відповідна категорія може розвиватися як доктринальне поняття, як узагальнююча категорія у стратегічних та політичних документах або як правове поняття з конкретними юридичними наслідками. У зв'язку з цим подальше дослідження потребує оцінки аргументів як на користь законодавчого закріплення дефініції «аграрні дані», так і проти такого підходу.

Серед вітчизняних науковців у сфері аграрного права простежується позиція щодо правового врегулювання поняття «аграрних даних» (та суміжних понять). Зокрема, В. П. Станіславський наголошує, що відсутність чіткої правової дефініції поняття «аг-

роінформація» та дієвих механізмів її захисту породжує низку правових проблем, які потребують доктринального осмислення та законодавчого врегулювання [2, с. 399]. Подібну позицію розвиває П. О. Шорський, який доходить висновку про комплексний характер аграрної інформації та об'єктивну потребу її системного нормативного врегулювання [1, с. 9.]. Наведене свідчить про наявність запиту на більше чітке правове закріплення відповідних категорій.

На користь законодавчого закріплення відповідної дефініції вказує декілька узагальнених аргументів:

По-перше, така дефініція здатна сприяти правовій визначеності та узгодженості правозастосування. Визначення базових ознак аграрних даних дозволило б окреслити межі відповідної категорії та зменшити ризик її довільного тлумачення у договірних відносинах, адміністративних процедурах та судових спорах.

По-друге, така дефініція може виконувати системоутворювальну функцію. Законодавчо закріплене поняття могло б стати спільною термінологічною основою для розроблення типових договорів, вимог кібербезпеки, правил функціонування державних аграрних реєстрів та цифрових сервісів, а також механізмів B2B та B2G-взаємодії між фермерами, постачальниками цифрових сервісів, виробниками сільськогосподарської техніки, операторами аграрних платформ та органами публічної влади.

По-третє, законодавче визначення дозволило б чіткіше розмежувати окремі види аграрних даних для цілей їх подальшого правового регулювання. У межах загальної категорії аграрних даних можуть виокремлюватися персональні та неперсональні дані, машиногенеровані дані, дані державних реєстрів, статистичні дані, дані про стан ґрунтів, екологічні дані, дані простежуваності аграрної продукції тощо. Закріплення категорії аграрних даних та її основних видів дало б змогу точніше розуміти об'єкт правового регулювання та визначати правила доступу до відповідних даних, їх обробки, захисту, обміну та повторного використання.

Водночас наведені аргументи свідчать лише про потенційну корисність законодавчої дефініції, але не доводять необхідність законодавчого закріплення загального поняття «аграрні дані». Вони не усувають питання про те, чи має така дефініція бути універсальною, чи правове регулювання повинно розвиватися через точкове визначення окремих видів аграрних даних залежно від мети їх використання, суб'єктного складу відповідних відносин та юридичних особливостей обробки таких даних.

На думку автора, доцільність законодавчого закріплення загальної дефініції поняття «аграрні дані»

викликає сумніви. Правова дефініція має практичне значення лише тоді, коли її наявність впливає на виникнення, зміну або припинення конкретних прав та обов'язків (визначає умови доступу до даних, порядок їх передачі чи повторного використання, режим захисту, межі відповідальності або особливості взаємодії між суб'єктами). Проте окреслені завдання можуть бути розв'язані за допомогою більш вузьких категорій (наприклад, «дані про стан ґрунтів», «статистичні дані», тощо) [16]. Натомість законодавче закріплення загальної дефініції потребує окремого обґрунтування того, що вона буде мати правові наслідки, які не здатні забезпечити вузькі функціональні дефініції.

IV. Підхід права ЄС до використання поняття «agricultural data».

Практика ЄС свідчить про необхідність обережного підходу до законодавчого закріплення поняття «аграрні дані». Незважаючи на використання поняття «agricultural data» в окремих стратегічних, політичних та правових актах ЄС, воно вживається без юридичної дефініції. Так, наприклад, за ініціативою ЄС було створено Спільний європейський простір аграрних даних (Common European Agricultural Data Space) [17]. Проте його створення та функціонування спирається на загальні акти, такі як European Strategy for Data та Data Governance Act. Останній акт, зокрема, підтримує створення «спільних європейських просторів даних» у стратегічних сферах, включно з аграрною сферою [18]. Разом з тим конкретне юридичне визначення «agricultural data» не надається.

На думку автора, така ситуація не є прогалиною чи упущенням, а демонструє свідомий підхід. Там, де галузева специфіка даних неважлива, право ЄС звертається до міжсекторальних правових актів. Прикладом звернення до міжсекторальних актів є GDPR для захисту персональних даних, Data Act для доступу до даних, які генеруються «підключеними продуктами та пов'язаними сервісами», Data Governance Act для повторного використання даних у публічному секторі та заохочення «дата-альтруїзму» тощо.

Водночас там, де виникає потреба спеціалізованого регулювання, право ЄС запроваджує вузькі категорії, а не універсальне поняття «аграрних даних». Наприклад, поняття «farm-level sustainability data» (дані про сталий розвиток сільськогосподарських підприємств) із Регламенту (ЄС) 2023/2674 щодо Мережі даних про сталість фермерських господарств (FSDN). Там впровадження цього поняття обумовлене необхідністю регулювання збору та аналізу відповідної категорії даних у мережі FSDN.

Нарешті, там, де виникає потреба гармонізувати договірні відносини, ЄС заохочує звернення до «м'якого права», зокрема Кодексів поведінки ЄС (EU

Code of conduct). Так, «Кодекс поведінки ЄС щодо обміну сільськогосподарськими даними за договірною угодою» надає дефініцію аграрним даним («agricultural data»), відповідно до якої це «дані, пов'язані з сільськогосподарським виробництвом, включаючи дані фермерських господарств та всі види даних, що генеруються в процесах ведення сільського господарства» [19, с. 6].

Отже, європейський підхід до аграрних даних свідчить про перевагу функціонального регулювання над закріпленням універсальної дефініції. Право ЄС поєднує міжсекторальні акти, що оперують широкими категоріями, спеціалізовані акти, у яких використовуються вузькі поняття для конкретних цілей, а також інструменти «м'якого права», спрямовані на узгодження договірних відносин. Водночас слід відзначити, що такий підхід має свої обмеження. Міжсекторальне регулювання не враховує галузеву специфіку доступу до даних, розрізнені спеціалізовані акти можуть посилювати фрагментацію правового регулювання, а інструменти «м'якого права» мають обмежену силу та орієнтовані передусім на приватні договірні правовідносини у сфері В2В обміну даними.

Окрім цього, Mark Ryan та колеги звертають увагу на те, що галузеві асоціації та інші зацікавлені суб'єкти ЄС висловлюють запит на встановлення більш чітких правових термінів в аграрному секторі: «Слід докладати зусиль, щоб зробити термінологію більш контекстно-специфічною та пов'язаною з сільським господарством, при цьому багато хто заявляє, що термінологія, використана в Data Act, має відповідати будь-яким майбутнім зусиллям щодо регулювання обміну сільськогосподарськими даними (що також відображено в науковій літературі)» [20]. Таким чином, в межах європейського аграрного сектору та європейської наукової спільноти є запити на зміну обраного підходу на користь більшої конкретизації дефініцій.

V. Аграрні дані у праві окремих держав-членів ЄС.

Висновки, зроблені на основі аналізу права ЄС, доцільно доповнити дослідженням національного законодавства держав-членів ЄС, оскільки саме на цьому рівні могло б спостерігатися більш спеціалізоване та деталізоване правове регулювання. З цією метою автором було проведено дослідження права окремих країн-членів ЄС з питання закріплення юридичної дефініції аграрних даних та суміжних категорій. Проте проведене дослідження продемонструвало практику, за якої категорія «аграрні дані» зазвичай не має офіційної правової дефініції. В межах аналізу було досліджено право таких держав:

(1) Латвія. Була використана система Likumi.lv для пошукових запитів «lauksaimniecības dati»,

«lauksaimniecības informācija», «dati par lauksaimniecību» тощо. За результатами пошуку виявлено, що в Латвії затверджені Правила сільськогосподарських центрів даних, для реалізації яких утворено Центр сільськогосподарських даних. Втім перелік даних, які заносяться до єдиної інформаційної системи, визначається через їх перелічення у відповідному правовому акті [21]. Окрім того, замість збору загальних відомостей про «аграрні дані», Центр сільськогосподарських даних веде спеціалізовані реєстри та бази даних, такі як реєстр стад, реєстр виробників молока, база даних про молоко тощо [22].

(2) Франція. Була використана система Légifrance для пошукових запитів «données», «d'information», «données agricoles», «donnée agricole», «données en agriculture», «données relatives à l'agriculture» тощо. Перевагою французького законодавства в цьому аспекті є кодифікація аграрного права у Кодексі сільського господарства та рибальства, що створює зручну точку входу для дослідження відповідних положень. Було виявлено, що в Кодексі врегульовано захист інформації та даних щодо рослин (стаття L253-2), функціонування інформаційної системи рибальства та аквакультури (стаття L913-1) та інформаційної системи екологічної сертифікації (статті D617-29–D617-34), вимоги щодо інформації, яку мають передавати оператори в молочному секторі (статті D654-114-8–D654-114-16), збір та обробка даних щодо відстеження тварин (статті R212-14–R212-14-6) [23] тощо. Проведений пошук не виявив універсальної законодавчої дефініції аграрних даних. Водночас французьке право використовує подібні поняття у межах конкретних вимог та процедур.

(3) Польща. Була використана система Internetowy System Aktów Prawnych для пошукових запитів «dane rolnicze», «informacje rolnicze», «dane w rolnictwie», «dane sektora rolnego», «dane o gospodarstwach rolnych» тощо. Законодавчого визначення даних понять знайдено не було. Натомість виявлено, що за потреби врегулювати збір таких даних, польське право формує вимоги до даних через створення їх конкретного переліку – наприклад, у Додатку №2 до Закону про загальний сільськогосподарський перепис у 2020 році [24].

(4) Естонія. Була використана система Riigi Teataja для пошукових запитів «põllumajanduslikud andmed», «põllumajanduse andmed», «andmed põllumajanduses», «põllumajandusteave», «põllumajandusinfo» тощо. За результатами пошуку було виявлено приклади конкретних переліків даних (наприклад, дані про сільськогосподарську діяльність домогосподарства та її обсяг у статті 2 Закону про національну статистику [25]), проте дефініція загального поняття надана не була.

Отже, підхід проаналізованих держав-членів ЄС підтверджує функціональну модель регулювання. Зазвичай у законодавстві визначають конкретні процедури, вимоги, цілі збору, правила функціонування інформаційних систем, однак не закріплює загальної дефініції «аграрних даних». Там, де вимагається однозначне розуміння даних, які підлягають збору та обробці, використовуються прямі вимоги та переліки таких типів даних. При цьому збору та обробці підлягає не загальна категорія «аграрних даних», а конкретні різновиди таких даних – наприклад, дані щодо відстеження тварин, щодо інформації про молоко тощо.

VI. Доктринальне формування поняття «аграрні дані».

Попри сумнівність доцільності законодавчого закріплення поняття «аграрні дані», формування доктринального розуміння має сприяти впорядкуванню наукового дискурсу та подальшому розвитку правових норм у цій сфері. Розробка конкретної дефініції має стати предметом окремих досліджень, проте загальна логіка формування цього поняття може бути розглянута вже на цьому етапі.

По-перше, не будь-які дані, пов'язані з аграрною сферою, доцільно розглядати як «аграрні дані». Визначальним критерієм має бути безпосередній функціональний зв'язок таких даних з аграрною діяльністю, ресурсами, об'єктами, процесами, продукцією, ринками аграрної продукції, виконанням обов'язкових вимог або здійсненням публічних функцій у цій сфері. У зв'язку з цим до аграрних даних доцільно відносити дані, які характеризують сільськогосподарське виробництво, земельні та природні ресурси, стан ґрунтів, рослинництво, тваринництво, використання техніки, аграрних платформ і цифрових сервісів, обіг аграрної продукції, її моніторинг та безпечність, екологічні показники, державну підтримку, контроль, звітність та інші процеси, безпосередньо пов'язані з функціонуванням аграрного сектору. Натомість корпоративні, кадрові, фінансово-адміністративні або маркетингові дані, які не мають окресленого функціонального зв'язку, доцільно розглядати як суміжні дані.

По-друге, слід відзначити, що широка дефініція може зробити відповідне поняття занадто абстрактним, тоді як закріплення виключно точкових функціональних визначень здатне породити фрагментацію. У зв'язку з цим автором пропонується поєднати розробку рамкового доктринального поняття із класифікацією категорій даних, які враховують підвиди даних з різною логікою правового регулювання. У подальшому окремі видові категорії можуть набути закріплення у законодавчих та підзаконних актах, де вони зможуть виконувати конкретну мету правового регулювання.

Розробка типології аграрних даних може спиратися на вже існуючі доктринальні та експертні напрацювання. Зокрема, П. О. Шорський у дисертаційній роботі структурував основні категорії аграрної інформації – земельну, виробничу, екологічну, ринкову, науково-технічну, інформацію про державну підтримку та безпеку агропродукції [1, с. 9]. Наведений підхід є корисною та ґрунтовною основою класифікації, оскільки демонструє комплексний характер відомостей в аграрному секторі. Водночас його не слід сприймати як завершену типологію аграрних даних, оскільки в ньому не враховані такі критерії як джерело походження даних, спосіб їх генерування, рівень автоматизованої обробки, суб'єктів доступу та особливості їх подальшого правового регулювання.

Додаток до Кодексу поведінки ЄС містить невичерпний перелік різних типів даних в агропродовольчому секторі: (1) фермерські дані (farm data), що включають агрономічні дані (agronomic data), дані про дотримання вимог (compliance data) та дані про поголів'я (livestock data); (2) машинні дані (machine data); (3) сервісні дані (service data); (4) дані аграрних ресурсів (agri-supply data / input data); (5) дані постачальників аграрних послуг (agri-service provider data) [19, с. 13]. Зазначена класифікація може слугувати прикладом європейської практики. Проте її пряме копіювання потребує обережності, оскільки Mark Ryan та колеги відзначають, що галузеві асоціації та інші зацікавлені суб'єкти ЄС під час спеціального семінару, присвяченого обговоренню Кодексу поведінки ЄС, назвали представлені в ньому юридичні та технічні терміни «плутаними» [20].

З урахуванням комплексного характеру аграрних даних автором пропонується класифікувати їх за кількома критеріями, що може стати основою для подальшої розробки окремих типів аграрних даних. За змістом можуть виокремлюватися земельні, виробничі, екологічні, ринкові, науково-технічні дані, дані про державну підтримку, простежуваність і безпечність аграрної продукції. За джерелом походження доцільно розрізняти дані, подані аграрними виробниками, машиногенеровані дані, сенсорні, супутникові та платформні дані, дані державних реєстрів і статистичні дані. За функціональним призначенням можуть виокремлюватися дані для управління господарством, виконання обов'язкових вимог, контролю, звітності, екологічного моніторингу, державної підтримки та ринкового обігу. За особливостями правового регулювання доцільним є розмежування персональних і неперсональних даних, відкритих даних, даних з обмеженим доступом, даних, що становлять комерційну таємницю, даних публічного сектору та даних, що можуть підлягати повторному використанню.

Висновки.

За результатами проведеного дослідження встановлено, що у вітчизняній доктрині аграрного права не сформовано усталений підхід до позначення відповідної категорії: паралельно використовуються поняття «аграрні дані», «сільськогосподарські дані», «аграрна інформація» та «сільськогосподарська інформація». Обґрунтовано, що для вітчизняного правового дискурсу найбільш придатним є термін «аграрні дані». Поняття «аграрний» точніше відображає ширший комплекс відносин, пов'язаних із сільськогосподарським виробництвом, ресурсами, ринками, публічним управлінням, цифровими сервісами та іншими елементами функціонування аграрного сектору. Водночас поняття «дані» краще відповідає специфіці цифрового середовища, оскільки охоплює первинні, машиногенеровані, сенсорні, платформні та інші набори відомостей, які не завжди є результатом інтерпретації або обробки.

Встановлено, що законодавче закріплення загальної дефініції «аграрні дані» може мати окремі практичні переваги, зокрема сприяти правовій визначеності, узгодженості правозастосування, формуванню спільної термінологічної основи для цифрових аграрних сервісів, договорів, реєстрів, B2B- та B2G-взаємодії, а також розмежуванню окремих видів даних для цілей їх подальшого правового регулювання. Водночас зроблено висновок, що на сучасному етапі ці переваги не є достатніми для обґрунтування необхідності закріплення саме загальної та універсальної законодавчої дефініції. На думку автора, більш доцільним видається підхід, за якого законодавче регулювання формується через точкове визначення окремих видів аграрних даних відповідно до конкретної мети їх збору, обробки, доступу, обміну або повторного використання.

Аналіз права ЄС продемонстрував, що поняття «agricultural data» використовується в європейському правовому, політичному та стратегічному дискурсі, однак його універсальна законодавча дефініція не закріплюється. Європейський підхід базується на поєднанні міжсекторальних актів щодо широких категорій даних, спеціалізованих норм із вузькими функціональними категоріями та інструментів м'якого права для врегулювання договірної обміну аграрними даними. Водночас описаний підхід має

власні обмеження, оскільки міжсекторальні акти не завжди враховують аграрну специфіку, спеціалізовані акти можуть посилювати фрагментацію правового регулювання, а м'яке право має обмежену юридичну силу та орієнтовано передусім на B2B відносини.

Дослідження права окремих держав-членів ЄС також підтвердило перевагу функціональної моделі правового регулювання аграрних даних. У законодавстві Латвії, Франції, Польщі та Естонії не виявлено універсальної дефініції «аграрних даних». Натомість відповідні правові системи використовують конкретні переліки даних, правила функціонування інформаційних систем, реєстрів, процедур збору, обробки, звітності та контролю. Отже, проаналізовані правові акти держав-членів ЄС тяжіють до регулювання конкретних видів даних із конкретними цілями їх використання, а не до закріплення загальної родової категорії.

Таким чином, було зроблено висновок, що на сучасному етапі більш доцільним є розвиток поняття «аграрні дані» передусім на рівні правової доктрини, тоді як законодавче регулювання має формуватися через спеціальні функціональні категорії даних, що закріплюються в правових актах із конкретної метою. Формування доктринальних понять має стати предметом окремих досліджень, проте автором була запропонована загальна логіка їх розвитку. Обґрунтовано, що не будь-які дані, пов'язані з аграрною сферою, слід автоматично відносити до аграрних даних. Визначальним критерієм має бути функціональний зв'язок таких даних з аграрною діяльністю, ресурсами, об'єктами, процесами, продукцією, ринками аграрної продукції, виконанням обов'язкових вимог або здійсненням публічних функцій у цій сфері. Корпоративні, кадрові, фінансово-адміністративні або маркетингові дані, які не мають такого зв'язку, доцільно розглядати як суміжні.

Додатково автором було запропоновано класифікувати аграрні дані за кількома критеріями, зокрема за змістом, джерелом походження, функціональним призначенням та особливостями правового регулювання. Такий підхід може стати основою для теоретичного осмислення категорії аграрних даних із перспективами подальшого точкового закріплення окремих видів даних у законодавчих та підзаконних актах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шорський П. О. Інформаційно-правове забезпечення сфери агропромислового комплексу України : реферат дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Кропивницький, 2026. URL: https://cusu.edu.ua/images/autoreferats/2026/Shorskii/ref_%D0%A8%D0%BE%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%9F.pdf
2. Станіславський В. П. Проблеми реалізації державної аграрної політики у сфері захисту агроінформації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2025. Том 2, № 92. С. 398–403. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.92.2.54>

3. Василенко Л. П. Цифрова трансформація аграрного сектору: формування та правове регулювання аграрних даних. *Актуальні питання приватноправового регулювання в умовах євроінтеграції*: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 15 травня 2025 року). Київ, 2025. 234 с. С. 34–37. URL: https://pubip.edu.ua/sites/default/files/u169/zbirnik_tez_2025_0.pdf#page=34
4. Калаченкова К.О. Теоретичні та прикладні аспекти впровадження цифрових платформ у аграрному секторі: порівняльно-правове дослідження. *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2024. №2. С. 32-42. DOI:<https://doi.org/10.31558/2786-5835.2024.2.4>
5. Піщенко О. Стратегії цифрового аграрного сектору в умовах в еколого-економічної безпеки. *Вісник Хмельницького національного університету*. Серія: Економічні науки. 2022. №5(1). Том 310. С. 303–310. [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-310-5\(1\)-50](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-310-5(1)-50)
6. Головня О., Чемерис Ю. Сучасні тренди інноваційності ринку сільськогосподарської техніки в умовах глобального середовища. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 66. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-18>
7. Цимбалюк І., Риковська Л. Теоретичний аналіз сутності та складників дефініції «аграрна сфера». *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2017. Том 4, №12. С. 13–19. <https://doi.org/10.29038/2411-4014-2017-04-13-19>
8. Брижко В. До питання застосування у правотворчості понять «інформація» та «дані». *Правова інформатика*. 2005. №4(8). С. 31–37. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/Zurnal/Zurnal-8.pdf#page=31
9. Некіт К.Г. Цифрові дані та інформація як об'єкти права власності. *Часопис цивілістики*. 2021. Вип.42. С. 38–43. <https://doi.org/10.32837/chc.v0i42.433>
10. Сільськогосподарський – тлумачення. Онлайн-бібліотека «Горох». <https://goroh.pp.ua/Тлумачення/сільськогосподарський>
11. Аграрний – тлумачення. Онлайн-бібліотека «Горох». <https://goroh.pp.ua/Тлумачення/аграрний>
12. Про засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку: Закон України від 24.06.2004 р. № 1877-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>
13. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
14. Про електронні комунікації: Закон України від 16.12.2020 р. № 1089-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text>
15. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 р. № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>
16. Мамаєв І.О. Доцільність законодавчого закріплення дефініції «аграрні дані». *Правове забезпечення професійної адаптації та права на підприємницьку діяльність ветеранів війни* : матеріали III-го круглого столу (м. Харків, 29 травня, 2026 р.). Харків : НДІ ПЗІР НАПРН України. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2026/05/conf_29.05.2026.pdf
17. Policy brief – Rolling out the Common European Agricultural Data Space. European Commission. 23 September 2024. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/policy-brief-rolling-out-common-european-agricultural-data-space>
18. Regulation (EU) 2022/868 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2022 on European data governance and amending Regulation (EU) 2018/1724 (Data Governance Act). URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2022/868/oj>
19. EU Code of conduct on agricultural data sharing by contractual agreement. COPA & COGECA et al. 2020. URL: <https://www.fao.org/family-farming/detail/en/c/1370911/>
20. Ryan M., Atik C., Rijswijk K. et al. The future of agricultural data-sharing policy in Europe: Stakeholder insights on the EU Code of Conduct. *Humanities and Social Sciences Communications*. 2024. No. 11. Art. 1197. <https://doi.org/10.1057/s41599-024-03710-1>
21. Lauksaimniecības datu centra nolikums : Ministru kabineta noteikumi no 05.05.2020. Nr. 266. Latvijas Vēstnesis. 2020. Nr. 87. Oficiālās publikācijas Nr. 2020/87.10. URL: <https://www.vestnesis.lv/op/2020/87.10>
22. Par valsts aģentūras “Lauksaimniecības datu centrs” izveidi : Ministru kabineta rīkojums no 28.07.2004. Nr. 531. Latvijas Vēstnesis. 2004. Nr. 120. URL: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/91757-par-valsts-agenturas-lauksaimniecibas-datu-centrs-izveidi>
23. Code rural et de la pêche maritime : version en vigueur au 11.06.2026. Dernière mise à jour des données : 10.06.2026. Légifrance. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006071367/

24. Ustawa z dnia 31 lipca 2019 r. o powszechnym spisie rolnym w 2020 r. Dziennik Ustaw. 2019. Poz. 1728. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20190001728>
25. Riikliku statistika seadus : seadus vastu võetud 10.06.2010. Riigi Teataja. 2010. RT I, 41, 241. URL: <https://www.riigiteataja.ee/et/akt/13332259>

REFERENCES

1. Shorskyi, P. O. (2026). *Information and legal support of the sphere of the agro-industrial complex of Ukraine*. Doctor's thesis abstract. https://cusu.edu.ua/images/autoreferats/2026/Shorskii/ref_%D0%A8%D0%BE%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%9F.pdf [in Ukrainian].
2. Stanislavskiy, V. P. (2025). Problems of implementation of state agrarian policy in the field of agro-information protection. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law*, 2(92), 398–403. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.92.2.54> [in Ukrainian].
3. Vasylenko, L. P. (2025). Digital transformation of the agricultural sector: Formation and legal regulation of agricultural data. In *Current issues of private law regulation in the context of European integration: Proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Conference* (Kyiv, May 15, 2025) (pp. 34–37). https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u169/zbirnik_tez_2025_0.pdf#page=34 [in Ukrainian].
4. Kalachenkova, K. O. (2024). Theoretical and applied aspects of introducing digital platforms in the agricultural sector: A comparative legal study. *Legal Journal of Vasyl Stus Donetsk National University*, 2, 32–42. <https://doi.org/10.31558/2786-5835.2024.2.4> [in Ukrainian].
5. Pishchenko, O. (2022). Strategies of the digital agricultural sector in the conditions of environmental and economic security. *Bulletin of Khmelnytskyi National University. Series: Economic Sciences*, 310(5[1]), 303–310. [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-310-5\(1\)-50](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-310-5(1)-50) [in Ukrainian].
6. Holovnia, O., & Chemerys, Yu. (2024). Modern innovation trends in the agricultural machinery market in the global environment. *Economy and Society*, 66. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-18> [in Ukrainian].
7. Tsybaliuk, I., & Rykovska, L. (2017). Theoretical analysis of the essence and components of the definition of “agrarian sphere.” *Economic Journal of Lesia Ukrainka Eastern European National University*, 4(12), 13–19. <https://doi.org/10.29038/2411-4014-2017-04-13-19> [in Ukrainian].
8. Bryzhko, V. (2005). On the issue of applying the concepts of “information” and “data” in lawmaking. *Legal Informatics*, 4(8), 31–37. https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/Zurnal/Zurnal-8.pdf#page=31 [in Ukrainian].
9. Nedit, K. H. (2021). Digital data and information as objects of property rights. *Journal of Civil Studies*, 42, 38–43. <https://doi.org/10.32837/chc.v0i42.433> [in Ukrainian].
10. Agricultural—Definition. *Horokh Online Library*. <https://goroh.pp.ua/Тлумачення/сільськогосподарський> [in Ukrainian].
11. Agrarian—Definition. *Horokh Online Library*. <https://goroh.pp.ua/Тлумачення/аграрний> [in Ukrainian].
12. Verkhovna Rada of Ukraine. (2004, June 24). *On the principles of state agrarian policy and state rural development policy* (Law of Ukraine No. 1877-IV). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text> [in Ukrainian].
13. Verkhovna Rada of Ukraine. (1992, October 2). *On information* (Law of Ukraine No. 2657-XII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> [in Ukrainian].
14. Verkhovna Rada of Ukraine. (2020, December 16). *On electronic communications* (Law of Ukraine No. 1089-IX). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text> [in Ukrainian].
15. Verkhovna Rada of Ukraine. (2017, October 5). *On electronic identification and electronic trust services* (Law of Ukraine No. 2155-VIII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text> [in Ukrainian].
16. Mamaiev, I. O. (2026). Feasibility of legislative consolidation of the definition “agricultural data.” In *Legal support for professional adaptation and the right to entrepreneurial activity of war veterans: Proceedings of the 3rd Round Table* (Kharkiv, May 29, 2026). NDI PZIR NAPrN Ukrainy. https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2026/05/conf_29.05.2026.pdf [in Ukrainian].
17. European Commission. (2024, September 23). *Policy brief: Rolling out the Common European Agricultural Data Space*. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/policy-brief-rolling-out-common-european-agricultural-data-space>
18. European Parliament and Council of the European Union. (2022, May 30). *Regulation (EU) 2022/868 on European data governance and amending Regulation (EU) 2018/1724 (Data Governance Act)*. <http://data.europa.eu/eli/reg/2022/868/oj>
19. COPA & COGECA et al. (2020). *EU Code of Conduct on agricultural data sharing by contractual agreement*. <https://www.fao.org/family-farming/detail/en/c/1370911/>

20. Ryan, M., Atik, C., Rijswijk, K., et al. (2024). The future of agricultural data-sharing policy in Europe: Stakeholder insights on the EU Code of Conduct. *Humanities and Social Sciences Communications*, 11, Article 1197. <https://doi.org/10.1057/s41599-024-03710-1>
21. Cabinet of Ministers of the Republic of Latvia. (2020, May 5). Agricultural Data Centre regulations (Cabinet of Ministers Regulations No. 266). *Latvian Herald*, 87, Official Publication No. 2020/87.10. <https://www.vestnesis.lv/op/2020/87.10> [in Latvian].
22. Cabinet of Ministers of the Republic of Latvia. (2004, July 28). On the establishment of the state agency “Agricultural Data Centre” (Cabinet of Ministers Order No. 531). *Latvian Herald*, 120. <https://www.vestnesis.lv/ta/id/91757-par-valsts-agenturas-lauksaimniecibas-datu-centrs-izveidi> [in Latvian].
23. Rural and Maritime Fishing Code. *Légifrance*. (2026, June 11). https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006071367/ [in French].
24. Sejm of the Republic of Poland. (2019, July 31). Act on the general agricultural census in 2020. *Journal of Laws*, 2019, item 1728. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20190001728> [in Polish].
25. Riigikogu. (2010, June 10). National Statistics Act. *State Gazette*, RT I 2010, 41, 241. <https://www.riigiteataja.ee/akt/13332259> [in Estonian].

MAMAIEV ILLIA

Junior Researcher of Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework
for the Innovative Development of NALS of Ukraine

ORCID 0000-0001-7683-0180

AGRICULTURAL DATA AS A CATEGORY OF UKRAINIAN LAW

Problem setting. The digitalisation of agriculture has led to the growing use of data generated by agricultural machinery, sensors, satellite systems, drones, digital platforms, registers and farm management systems. Such data are increasingly important for both private economic activity and public interests, including food security, sustainable development and public administration in the agricultural sector. However, Ukrainian legislation does not contain an official definition of “agricultural data”, while Ukrainian legal doctrine uses several related terms, including “agricultural data”, “farming data”, “agricultural information” and “farming information”, often without clear conceptual differentiation.

Purpose of research. The purpose of the article is to determine the most appropriate term for designating the relevant category of data in the domestic legal discourse, to clarify the content of the concept of “agricultural data” and to assess the expediency of its consolidation as a legislative definition or as a doctrinal concept.

Analysis of recent research and publications. The issues relevant to the topic of the article were addressed in the works of P. O. Shorskyi, V. P. Stanislavskyi, L. P. Vasylenko, K. O. Kalachenkova, O. Pishchenko, O. Holovnia, Yu. Chemerys, I. Tsybaliuk, L. Rykovska, V. Bryzhko and K. H. Nekt.

Article’s main body. The article analyses the correlation between the concepts of “agrarian” and “agricultural”, as well as “data” and “information”, and substantiates the use of the term “agricultural data” in the domestic legal discourse. Special attention is paid to the question of whether a general legislative definition of “agricultural data” should be introduced into Ukrainian law. The article identifies the possible advantages of such a definition, including greater legal certainty and a common terminological basis for digital agricultural services, contracts, registers and B2B and B2G interaction.

The article also examines the approach of EU law and the legislation of selected EU Member States. The analysis shows the prevalence of a functional approach, which combines cross-sectoral regulation of broad categories of data, specialised regulation of narrow categories of data and soft-law instruments for contractual data sharing. At the same time, no established practice of adopting a general legal definition of “agricultural data” was identified in the analysed sources. On this basis, the article considers the doctrinal development of the concept of “agricultural data” and proposes general criteria for its formation, including its functional connection with agricultural activity, resources, objects, processes, products, agricultural markets, mandatory requirements and public functions in the agricultural sector.

Conclusions and prospects for development. The article concludes that the term “agricultural data” is the most appropriate for the domestic legal discourse. At the current stage, the adoption of a universal legislative definition of this concept appears insufficiently justified. A more balanced approach is to develop the concept primarily at the level of legal doctrine, while legislative regulation should focus on specific functional categories of data defined for particular purposes of collection, processing, access, exchange or reuse. The article also proposes the classification of agricultural data by

content, source of origin, functional purpose and specific features of legal regulation. Further research may focus on the development of more precise doctrinal definitions and on the possible targeted legal consolidation of certain types of agricultural data.

Keywords: agricultural information, farming data, digitalisation, agricultural law, legal doctrine, categorical framework, legislative definition.

За ДСТУ 8302:2015 цю статтю слід цитувати:

Мамаєв І. О. Аграрні дані як категорія українського права. *Право та інновації*. 2026. № 2 (54). С. 87–97. [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2026-2\(54\)-12](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2026-2(54)-12).

Дата подання автором: 27.05.2026

Дата прийняття після рецензування: 12.06.2026

Дата опублікування: 15.06.2026